

Nationellt programområde för Psykisk hälsa

Verksamhetsplan 2019

Visionen för Landsting och regioners system för kunskapsstyrning

Vår framgång räknas i liv och jämlik hälsa.
Tillsammans gör vi varandra framgångsrika.

Övergripande mål för utvecklad kunskapsstyrning

De övergripande målen för en utvecklad kunskapsstyrning nationellt, sjukvårdsregionalt och lokalt (landsting/region) är att vården är:

- **Kunskapsbaserad.** Vården ska baseras på bästa tillgängliga kunskap och bygga på både vetenskap och beprövad erfarenhet
- **Säker.** Vården ska vara säker. Riskförebyggande verksamhet ska förhindra skador. Verksamheten ska präglas av rättssäkerhet
- **Individanpassad.** Vården ska ges med respekt för individens specifika behov, förväntningar och integritet. Individen ska ges möjlighet att vara delaktig
- **Jämlik.** Vården ska tillhandahållas och fördelas på lika villkor för alla
- **Tillgänglig.** Vården ska vara tillgänglig och ges i rimlig tid; ingen ska behöva vänta oskälig tid på vård eller omsorg
- **Effektiv.** Tillgängliga resurser ska användas på bästa sätt för att kunna erbjuda bästa möjliga vård till hela befolkningen.

Samverkan med andra intressenter

NPO Psykisk hälsa avser att samverka kring målgrupper med psykisk ohälsa med följande:

Andra nationella programområden (NPO)

- Primärvårdsrådet
- Barn och ungdomars hälsa
- Äldres hälsa
- Rehabilitering, habilitering och försäkringsmedicin
- Akut vård

- **Levnadsvanor**
- **Tandvård**
- **Hjärt- och kärlsjukdomar**
- **Kvinnosjukdomar och förlossning**
- **RCC/Cancersjukdomar**
- **Endokrina sjukdomar**

Nationella samverkansgrupper (NSG)

- Metoder för kunskapsstöd: samverkan angående NPO Psykisk Hälsas utvecklingsarbete för att sammanställa nationella vård- och insatsprogram (VIP) inom psykisk hälsa ([processbeskrivning](#)) och för att stödja implementeringen av dessa (se [Regionala resurscentrum för psykisk hälsa](#)/Regionala programområden).
- Uppföljning och analys: samverkan gällande konsultativt stöd från NSG till NPO Psykisk hälsas arbetsgrupper i att operationalisera meningsfulla indikatorer (resultat- och processindikatorer) och en modell för hur dessa data kan 1) hämtas, 2) analyseras och 3) utgöra del i förbättrings på lokal/regional/nationell nivå.
- Kvalitetsregister. Se separat redovisning i dokumentet ”Medskick och synpunkter på befintliga Nationella kvalitetsregister_2018...”
- Forskning och life science: Samverkan gällande speciella psykiatrisatsningar från Vetenskapsrådet.
- Patientsäkerhet: samverkan gällande markörbaserad journalgranskning, suicidprevention, tvångsvård.
- Läkemedel och medicinteknik: samverkan gällande läkemedel som vanlig behandlingsform, transkraniell magnetstimulering (TMS), ECT, digitalt förmedlad behandling/stöd (e-hälsa).

Nationella kvalitetsregister

NPO Psykisk hälsa avser att bjuda in företrädare för relevanta kvalitetsregister under 2019 med anledning av fem pågående arbetsgruppers uppdrag att ta fram nationella vård- och insatsprogram (för Schizofreni-/liknande tillstånd; ADHD; Ångest, Depression; Självskadebeteende; Missbruk och beroende). Flera register kommer sannolikt att aktualiseras när NPO Psykisk hälsa beslutar om ytterligare sjukdomar/tillstånd för vilka nationella vård- och insatsprogram ska tas fram. Först ut:

- 1) Schizofreni-/liknande tillstånd (PsykosR)
- 2) Ångest, Depression (SibeR, SUPRA, *Primärvårdskvalitet**, ECT)
- 3) ADHD (BUSA)
- 4) Missbruk, beroende (SBR)

Övriga kvalitetsregister med relevans för NPO Psykisk hälsa arbete:

- Bipolär
- *Q-bup**
- Riksät
- RättspsyK
- Könsdysforiregistret
- EMQ, Nationellt kvalitetsregister för elevhälsans medicinska insats
- *Senior alert**
- *Neuropsyk**
- *Svedem*, BPSD**

*Andra typer av relevanta register

NPO Psykisk hälsa kommer att föreslå för Nätverket för styrning och ledning av psykiatri att bjuda in samverkansgruppen för kvalitetsregister för diskussion om hur samarbetet kan se ut framöver.

Professions- och patient-/brukar/anhörigföreningar

Bakgrund

Med anledning av överenskommelsen mellan SKL och regeringen (2017, 2018) om att SKL/Uppdrag Psykisk hälsa (UPH) skulle stödja etableringen av Regionala resurscentra för psykisk hälsa bjöd UPH in berörda professions- och patient-/brukar-/anhörigföreningar till ett informationsmöte 2017 (20170917). Samarbetet har intensifierats i och med arbetsgruppernas (NAG) arbete med att ta fram vård- och insatsprogram (underlag från föreningarna samlas in inför att ett första utkast tas fram, föreningarna erbjuds också att kommentera på remissversioner av utkastet).

Patient-/brukar/anhörigföreningar:

En egengörelse person deltar i varje arbetsgrupp, vanligen representerar vederbörande också en brukar-/patient-/anhörigförening. NPO psykisk hälsa har samverkat med NSPH i syfte att skapa en fungerande arbetssätt för brukardeltagande på nationell och regional nivå och avser fortsätta med detta under 2019.

Professionsföreningar:

NPO Psykisk hälsa har under 2018 påbörjat arbetet med att under 2019 tillsätta en akademisk referensgrupp till NPO:t. Förslaget är att några av professionsföreningarna utser en till två deltagare per förening och att referensgruppen sammanträder cirka 1 gång per termin.

I arbetsgruppsdeltagarnas uppgift att ta fram vård- och insatsprogram ingår att de bör samverka med professions- och brukar-/patient-/anhörigföreningar på regional/lokal nivå. Under 2019 ser NPO:t behov av att RPO/resurscentra har ett tydligt uppdrag att facilitera arbetsgruppsdeltagarnas samverkan med interna och externa aktörer på regional/lokal nivå.

Myndigheter

NPO Psykisk hälsa avser att 2019 utifrån behov samverka med:

- Socialstyrelsen: Gällande nivåstrukturering. NPO Psykisk hälsa anser att det är avgörande för kunskapsstyrningens framgång att NPO huvudsakligen får ägna sig åt att utveckla och stödja formerna för nationell kunskapssammanställning (VIP) och implementering. Därigenom får huvudmännen också bättre förutsättningar att följa myndigheternas riktlinjer. NPO Psykisk hälsa har inlett samarbete med socialstyrelsen och har haft flera avstämningar. Utifrån arbetet att ta fram VIP kommer NPO:t kunna förmedla önskemål utifrån identifierade luckor (t ex brister i kunskapsläge respektive stöd- och metodmaterial).
- Folkhälsomyndigheten: Utifrån arbetet att ta fram VIP kommer NPO:t kunna förmedla önskemål utifrån identifierade luckor (t ex brister i kunskapsläge respektive stöd- och metodmaterial).
- Skolverket, SPSM, Skolinspektionen: Utifrån arbetet att ta fram VIP kommer NPO:t kunna förmedla önskemål utifrån identifierade luckor (t ex brister i kunskapsläge respektive stöd- och metodmaterial).
- SBU
- Läkemedelsverket
- TLV
- Arbetsmiljöverket
- Kriminalvården
- Polismyndigheten
- Försäkringskassan
- Barnombudsmannen
- SiS

Övriga

- Nationellt kliniskt kunskapsstöd för Primärvård (NKK)
 - NPO Psykisk hälsa deltar i utrednings-/utvecklingsarbetet gällande breddat uppdrag för NKK.
 - Ämnesordförande för Psykisk hälsa i NKK, Torbjörn Collinder (VGR), ingår i NAG Ångest, Depression i syfte att skapa synergier mellan arbetena och att motverka dubbelarbete.

- SKL (nätverk och grupperingar såsom RSS, NSK-S, Socialchefs nätverket, Nätverket för ledning och styrning av psykiatri)

Samverkan med sjukvårdsregionala och lokala strukturer

RPO/Resurscentra har en viktig roll i samarbetet med de sjukvårdsregionala och lokala strukturerna både inom kommunerna och landstingen/regionerna. NPO:t kommer under 2019 fortsatt ha ett strukturerat samarbete med RPO/resurscentra psykisk hälsa. Detta görs framför allt genom att NAG får stöd i arbetet med att kvalitetssäkra och införa Vård- och insatsprogram. Samarbete i framtagande av VIP rör framför allt ångest/depression, ADHD, missbruk och självskadebeteende. Samarbetet rörande VIP schizofreni, som ska vara klart i början av året, kommer att fokusera mer på spridning och implementering. Utöver samverkan mellan NAG och de sjukvårdsregionala och lokala strukturerna ska också ledamöterna i NPO ha en koppling till respektive RPO/resurscentra i det sjukvårdsregionala område de representerar.

Förbättringsområden och föreslagna insatser/åtgärder 2019

Färdigställa och stödja implementering av nationella vård- och insatsprogram inom Psykisk hälsa

1. Motivering - behov och syfte

Bland annat Socialstyrelsens arbete med nationella riktlinjer inom psykisk hälsa-området har påvisat glappet mellan kunskapsläge och den kunskap som implementerats i verksamhet. Rätt kunskap behöver finnas i varje möte mellan professionell och patient/brukare.

Socialstyrelsens riktlinjer har målgrupper på huvudmanna-/ledningsnivå och omfattar nya eller omdebatterade insatser. Syftet med nationella vård- och insatsprogram (VIP) har ett bredare grepp och är att utifrån nationella riktlinjer och andra kunskapssammanställningar presentera information på ett sätt som är anpassat efter olika yrkesgruppers/personals behov inför eller i mötet med patient/brukare.

Det övergripande syftet med nationella vård- och insatsprogram är att stöd och vård ska ges mer jämlikt och med bättre resultat. Processen att ta fram programmen kommer innebära en resurseffektivisering jämfört med att regioner/landsting/kommuner gör samma kunskapssammanställning regionalt/lokalt.

2. Mål

Målet under 2019 är att färdigställa fem nationella vård- och insatsprogram inom området Psykisk hälsa:

- Schizofreni-/liknande tillstånd (beräknas klart januari 2019)
- Ångest, Depression (beräknas klart oktober 2019)
- Missbruk, beroende (beräknas klart oktober 2019)
- Självskadebeteende (beräknas klart oktober 2019)
- ADHD (beräknas klart november 2019)

Innehåll och arbetsformer ska vara förenliga med arbetet som görs för att ta fram ett nationellt kliniskt kunskapsstöd för primärvården (NKK).

Planen för tillsättande av eventuella nya arbetsgrupper för HT 2019 ser ut som följer:

1. Färdigställa VIP:ar startade 2018
2. Utvärdera process och arbetet som gjorts (VIP 1-5)
3. Föra diskussion med Nätverket för ledning och styrning av psykiatri och ”Stora AU” för socialchefer, RSS och NSK-S samt Primärvårdsområdet om deras

- deltagande i uppdaterad behovskartläggning/gapanalys (enligt mall från Regioners och landstings system för kunskapsstyrning).
4. Tillsätta analysgrupp med uppdrag att definiera förslag på arbetsområde-/n
 5. Analysgruppen presenterar sina förslag
 6. Fatta beslut om arbetsområde-/n och starta nomineringsprocess för nya arbetsgruppsdeltagare.

Andra målsättningar för 2019 är att:

- Stödja implementeringen i landsting/regioner/kommuner av framtagna VIP:ar, t ex genom utbildningsinsatser, nationella nätverk mm
- Ta fram modell för uppföljning och återkoppling av VIP nationellt/i landsting/regioner/kommuner
- Stödja arbetet med nivåstrukturering (Socialstyrelsen)
- Ta fram en kommunikationsplan
- Ta fram en handlingsplan baserad på verksamhetsplanen (som stöd för systematiskt genomförande och uppföljning).

3. Metod och åtgärd

Sedan oktober 2018 har fem NAG:ar startats för att ta fram nationella vård- och insatsprogram (VIP) inom Psykisk hälsa (Schizofreni-/liknande tillstånd; Ångest, Depression; Självskadebeteende; Missbruk och beroende; ADHD).

En provisorisk webbplats (www.vardochinsats.se) har skapats för att underlätta 1) insamling av synpunkter och förankring under det att VIP:arna är i utkastversion och 2) spridning och implementering av de färdiga VIP:arna. Webbplatsen gör det möjligt för användaren att filtrera innehåller utifrån olika perspektiv (t ex verksamhet, befattning, åtgärdsområde och patient-/brukarkaraktäristika såsom diagnos eller åldersgrupp).

Det finns en gemensam metod för hur arbetsgrupperna ska ta sig an uppgiften att kvalitetssäkra och förankra innehållet i VIP:arna – både gällande sakinnehåll och användbarhet. Arbetsgruppsdeltagarna träffas sex gånger per år - merparten av arbetet består i att samla konstruktiva synpunkter från lokala och regionala sakkunniga liksom att tillse att arbetet blir känt och förankrat lokalt och regionalt utifrån rådande ledningsstruktur. Det breda angreppssättet syftar också till att bana väg för senare implementeringsarbete.

4. Konsekvensbeskrivning

Förväntad effekt på styrning och ledning lokalt, sjukvårdsregionalt, nationellt

- Ökade förväntningar på vilka insatser som ska erbjudas patienter och brukare utifrån målsättningar om jämlik och god vård
- Ambitionshöjning gällande hur insatser implementeras och följs upp

Förväntad effekt på professionerna

- Ökad tillgänglighet till kunskap om vilka metoder och arbetssätt som har stöd i forskning eller beprövad erfarenhet
- Ökad kunskap om vad andra verksamheter kan erbjuda patienter/brukare – och därigenom ökad helhetssyn på patienter/brukare
- Ökad samsyn mellan verksamheter och professioner

Förväntad effekt på patienter/närstående

- Förbättrade förutsättningar att vara delaktig i sin egen/närståendes vård/stöd
- En mer jämlik och god vård/stöd
- Insatser som ges bildar en bättre helhet, och ger bättre resultat och ökad nöjdhet

5. Ansvarsfördelning

Här ska framgå hur ansvaret/arbetet ska fördelas, till exempel mellan NPO, NAG och processtöd kopplat till värdskap.

- NPO utgör styrgrupp för arbetet. Ledamöterna i NPO ska förmedla nomineringar från landstingen/kommunerna i sin sjukvårdsregion till NAG samt främja utvecklandet av former för effektiv nominering.
- NAG utför det operativa arbete med att färdigställa och förankra VIP:arna.
- Processtödet kopplat till värdskap¹ består i att förbereda NPO:s sammanträden samt att strukturera processen för arbetsgrupperna och att stödja dem att arbeta i enlighet med strukturen. Processtödet introducerar nya ledamöter i NPO samt deltagare i NAG till sitt respektive uppdrag.

6. Uppskattning av resursåtgång

Psykisk hälsa är ett brett område, och kommer därför kräva mycket resurser. Initialt har Uppdrag Psykisk Hälsa kunnat bidra till att stötta området, för att arbetet ska hålla samma tempo som hittills kommer fortsatt extra stöttning behövas.

Det oklara läget kring eventuella fortsatt överenskommelse mellan staten och SKL kring stöd från SKL (Uppdrag Psykisk Hälsa) för utvecklingsstöd inom området psykisk hälsa har betydelse för framtida ambitionsnivå och resursåtgång.

¹ Vård under 2018 är SKL (kopplat till utvecklingsprojektet Uppdrag Psykisk Hälsa). Vilande vård är Västra sjukvårdsregionen.

7. Uppföljning

NPO Psykisk hälsa sammanträder ungefär varannan månad och har vid behov kortare telefonavstämningar.

SKL:s processtöd deltar i alla NAG-möten och har regelbunden avstämning med ordföranden i respektive NAG gällande förberedelse av mötesinnehåll, uppgifter för arbetsgruppdeltagare och hur arbetet fortskrider.

Stående punkter under NPO-möten är:

- Nationella arbetsgruppernas arbete
- hur arbetet i RPO/Resurscentrum fortskrider

NPO Psykisk hälsa kommer också ha kontinuerliga avstämningar/gemensamma möten med personer utsedda att driva arbetet med att etablera RPO/Resurscentrum psykisk hälsa.

8. Utvärdering

Under 2019 ska arbetet med de första fem VIP:arna utvärderas utifrån aspekterna:

- Användarvänlighet i verksamhet
- Resultatindikatorer för patienter/brukare/närstående (integrerat i VIP:arna)
- Process- och kvalitetsindikatorer i verksamhet (integrerat i VIP:arna)
- Arbetsgruppernas interna process och NPO Psykisk hälsas stöd (färdig struktur finns, integrerat i arbetsgruppernas process (egenutvärdering))

Varje VIP kommer redovisas till SKS i samband med färdigställande, samt förslag på förvaltningsplan. Första VIP att redovisa blir Schizofreni i februari 2019.

För varje år kommer ett årsbokslut/verksamhetsberättelse att göras. I samband med detta utvärderas även arbetsformerna och en samlad analys görs av läget för RPO:erna/resurscentrum.

Uppföljning och utvärdering

Verksamhetsplanen utvärderas årsvis av programområdet och är en del av den årliga uppföljningen av Landsting och regioners system för kunskapsstyrning.

Kommunikation

Att kommunicera programområdets arbete, verksamhetsplan och prioriterade insatser/åtgärdsområden är en förutsättning för att kunna bidra till samverkan mellan lokal, sjukvårdsregional och nationell nivå, samt för att nå målen i

verksamhetsplanerna. Planering av kommunikation ska därför finnas med i alla delar av processen, och följa principerna för kommunikation i Landsting och regioners system för kunskapsstyrning.

Det är en särskild utmaning och framgångsfaktor för NPO Psykisk hälsa att kommunikation behöver ske med två huvudmän – regioner/landsting och kommuner.

NPO Psykisk Hälsa avser att under 2019 ta fram en kommunikationsplan.